AKTIVNOST	Podlage za RRP JV Slovenije 2028-2034 - delavnica s ključnimi deležniki
DATUM	3. 11. 2026 (2. delavnica)
KRAJ IN ČAS	Razvojni center Novo mesto, Podbreznik 15, Novo mesto, 9:00 do 12:45

UDELEŽENCI

Mateja Jazbec, Razvojni center Novo mesto
Tina Štefanič, Razvojni center Novo mesto – Lokalna akcijska skupina Dolenjska in Bela krajina
Simon Kovačič, Razvojni center Novo mesto
Simon Jeraj, Razvojni center Novo mesto
Tatjana Malnarič, Razvojni center Novo mesto
Vesna Čolič, Razvojni center Novo mesto
Marko Vukobrat, Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje
Barbara papež Lavrič, RIC Bela krajina
Mateja Rožič, Občina Dolenjske Toplice
Irena kralj, CSD Dolenjska in Bela krajina
Tatjana Muhič, Zavod RS za zaposlovanje Območna služba Novo mesto
mag. Anita Jamšek, Občina Črnomelj
Rok Petančič, Občina Škocjan
Tamara Besednjak Valič, Rudolfovo – Znanstveno in tehnološko središče Novo mesto in Univerza v Novem mestu
Sabina Mlakar, Območna združenja Rdečega križa Novo mesto
Katja Zupan Kovačič, CIK Trebnje - Lokalna akcijska skupina STIK
Jži Sinur, CIK Trebnje - Lokalna akcijska skupina STIK
Sabina Tori Selan, CIK Trebnje
Mateja Zajc, Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto
Bojan Pucelj, Občina Trebnje

Namen 2. delavnice:

- Iz opredeljenih strateških področij izvesti na podlagi elementov vizije in SWOT-a strateške usmeritve.
- Na podlagi izzivov in potreb izvesti strateške cilje po posameznih strateških usmeritvah /področjih.
- Opredeliti ključne kazalnike za merjenje razvojnega napredka.

Predlagani proces RRP:

Struktura RRP

- Predstavitev regije
- Opredelitev in analiza ključnih razvojnih izzivov in prednosti
- Vizija
- Opredelitev strateških usmeritev
- Opredelitev razvojne specializacije
- Opredelitev ključnih področij
- Določitev razvojnih ciljev in kazalnikov
- Vrednotenje
- Vključevanje deležnikov
- Administrativna usposobljenost
- Območni razvojni program

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA LOKALNO SAMOUPRAVO,
KOHEZIJO IN REGIONALNI RAZVOJ

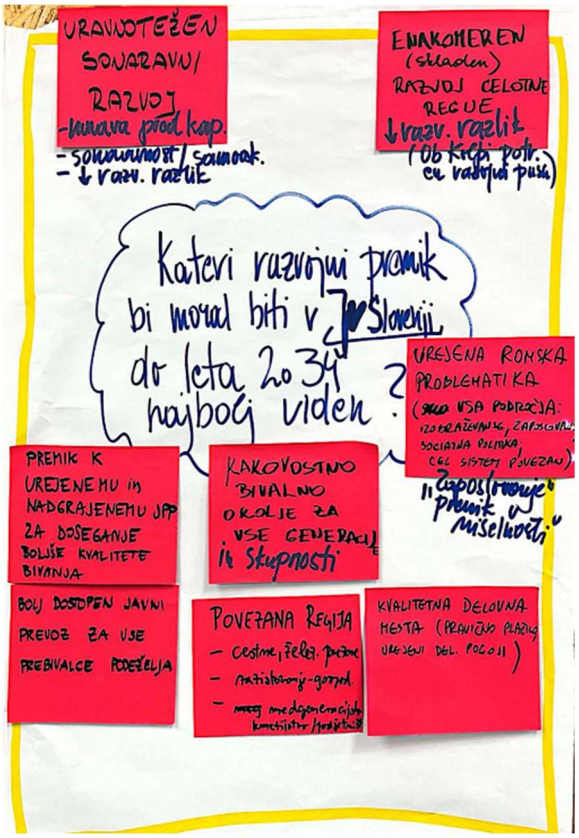

Pričakovanja od procesa in 2. delavnice:

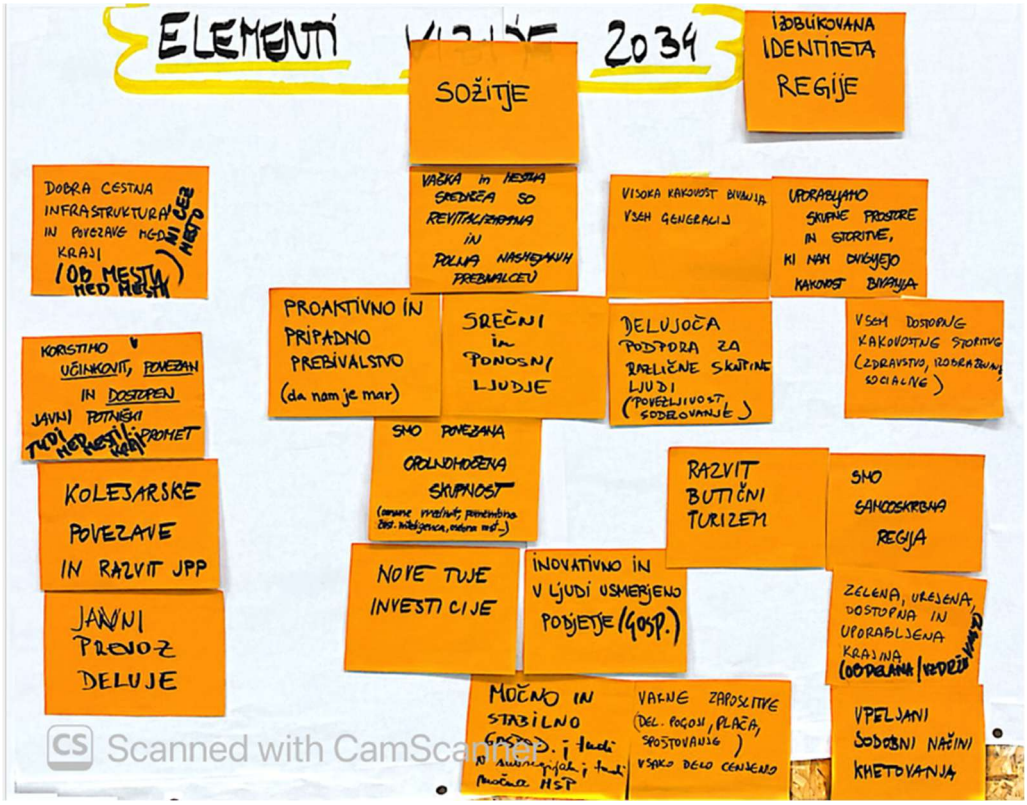
V uvodnem krogu so udeleženci odgovarjali na osrednje vprašanje - **Kateri razvojni premik bi moral biti v JV Sloveniji do leta 2034 najbolj viden?**

Odgovori omizij:

1. **Uravnotežen sonaravni razvoj**
    - narava pred kapitalom;
    - sonaravnost;
    - zmanjšanje razvojnih razlik.
2. **Enakomeren oziroma skladen razvoj celotne regije**
    - zmanjšanje razvojnih razlik; območja ob Kolpi, Ribnica, Kočevsko..
3. **Premik k urejenemu in nadgrajenemu javnemu potniškemu prometu za doseganje boljše kakovosti bivanja.**
4. **Kakovostno bivalno okolje za vse generacije in skupnosti.**
5. **Urejena romska problematika**
    - vključena vsa področja: izobraževanje, zaposlovanje in socialna politika;
    - celoten sistem je povezan;
    - zaposlovanje in »premik v miselnosti«.
6. **Bolj dostopen javni prevoz za vse prebivalce podeželja.**
7. **Povezana regija**
    - cestne in železniške povezave;
    - nizkoogljično gospodarstvo, medgeneracijsko kmetijstvo
8. **Kakovostna delovna mesta**
    - pravično plačilo;
    - urejeni delovni pogoji.

Ključni poudarki elementov vizije (rezultati na 1. delavnici)

Udeleženci so JV Slovenijo leta 2034 opisali:

- Imamo dobro izoblikovano identiteto celotne regije, na katero smo ponosni
- z dobro cestno infrastrukturo in povezavami med kraji, tako mesto mesto, kot iz podeželje v mesto. Čez mesta ne poteka več avtomobilski promet.
- z učinkovitim, povezanim in dostopnim ter DELUJOČIM javnim potniškim prometom, tudi me kraji in občinami, med mestom in podeželjem;
- z razvitimi kolesarskimi povezavami in JPP, ki sta povezana;
- s sožitjem, srečnimi, ponosnimi in pripadnimi in PROAKTIVNIMI prebivalci;
- prebivalci regije so srečni in ponosni, za lastno skupno identiteto (ne samo ločenimi identiteami, na primer: »Ribničani, Kočevci«…
- Vaška in mestna središča so revitalizirana in polna nasmejanih prebivalcev
- V regiji je delujoča podpira za različne generacije in skupine ter marginalne skupine
- Imamo visoko kakovost bivanja vseh generacij
- s povezano in opolnomočeno skupnostjo;
- z revitaliziranimi vaškimi in mestnimi središči;
- z visoko kakovostjo bivanja za vse generacije;
- s skupnimi prostori in kakovostnimi, vsem dostopnimi storitvami;
- z delujočo podporo različnim skupinam prebivalstva;
- z močnim in stabilnim gospodarstvom;
- z inovativnimi in v ljudi usmerjenimi podjetji;
- z varnimi in kakovostnimi zaposlitvami, vsako delo je cenjeno;
- z novimi tujimi investicijami;
- z razvitim butičnim turizmom;
- kot regija smo samooskrbni;
- z zeleno, urejeno, dostopno in uporabljeno krajino;
- z uvedenimi sodobnimi načini kmetovanja.

PREDLOG Vizije (oblikovan na podlagi rezultatov 1. delavnice):

Jugovzhodna Slovenija je prepoznana kot inovativna, odporna, zelena in povezana regija, ki s sodelovanjem, močnim gospodarstvom, dostopnimi storitvami in ohranjeno krajino omogoča kakovostno življenje, varno prihodnost ter priložnosti za vse generacije.

Obrazložitev oz. opis vizije:

Jugovzhodna Slovenija svojo prihodnost gradi na povezovanju znanja, inovativnosti, podjetnosti in bogatih naravnih ter kulturnih potencialov. Razvija se kot gospodarsko močna, konkurenčna in odporna regija, ki spodbuja razvoj inovativnih podjetij, tehnološki napredek, trajnostno preobrazbo gospodarstva ter ustvarjanje kakovostnih in varnih delovnih mest. S krepitvijo sodelovanja med gospodarstvom, izobraževalnimi in raziskovalnimi ustanovami, lokalnimi skupnostmi ter drugimi razvojnimi deležniki ustvarja spodbudno okolje za razvoj talentov, privabljanje investicij in nove podjetniške priložnosti. Svojo razvojno odpornost krepi s prilagajanjem gospodarskim, družbenim, podnebnim in demografskim spremembam ter z učinkovitim izkoriščanjem lastnih razvojnih potencialov.

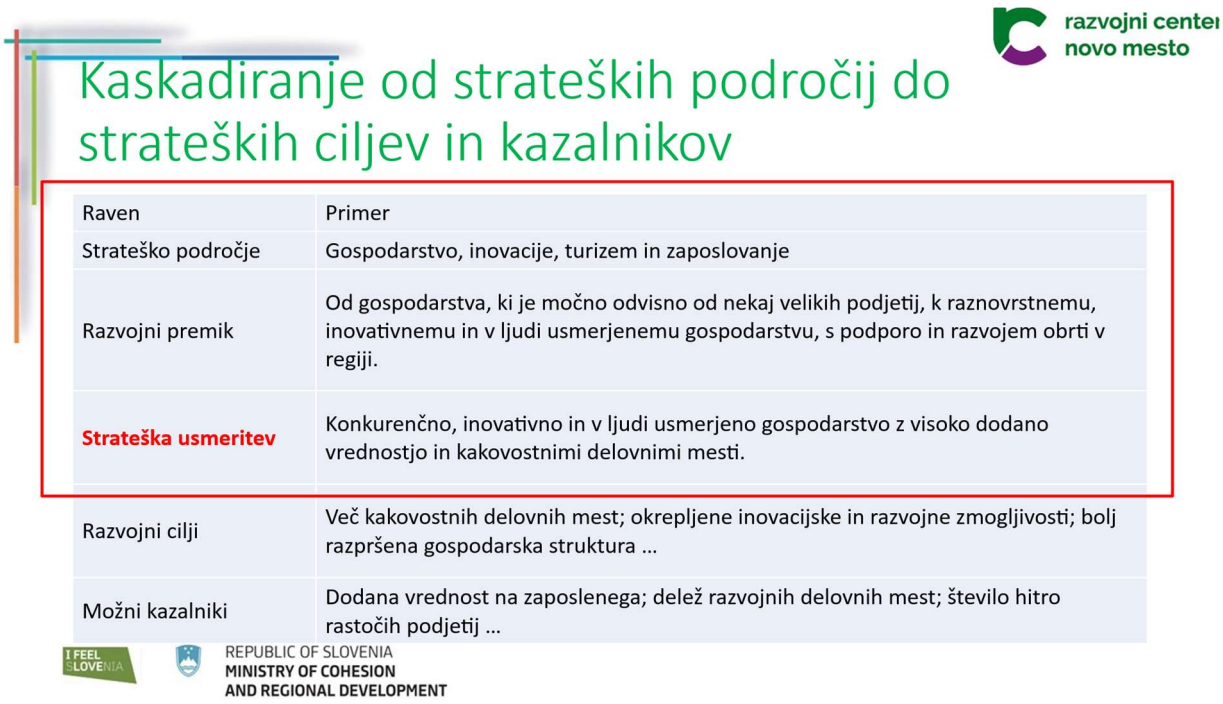
V ospredju razvoja regije so ljudje, njihova kakovost življenja, medgeneracijsko sodelovanje in enake možnosti za vse. Regija zagotavlja pogoje za kakovostno bivanje tako v mestnih kot podeželskih območjih, z dostopnimi in kakovostnimi javnimi storitvami, ustrezno infrastrukturo ter učinkovito povezanostjo med naselji. Poseben poudarek namenja razvoju trajnostne mobilnosti, izboljšanju javnega potniškega prometa, kolesarskih povezav in prometne dostopnosti ter oživljanju mestnih in vaških središč. S krepitvijo vključujoče, solidarne in povezane skupnosti zagotavlja podporo različnim generacijam in ranljivim skupinam prebivalstva, spodbuja aktivno vključevanje prebivalcev v razvoj regije ter ustvarja okolje, v katerem si ljudje želijo živeti, delati in ustvarjati. Ob tem krepi skupno regionalno identiteto in pripadnost, hkrati pa ohranja raznolikost njenih lokalnih okolij.

Trajnostni razvoj regije temelji na odgovornem ravnanju z naravnimi viri, ohranjanju biotske raznovrstnosti, kulturne dediščine in prepoznavne krajine ter na uravnoteženem razvoju mest in podeželja. Regija spodbuja prehod v nizkoogljično in krožno gospodarstvo, trajnostno kmetijstvo, večjo lokalno samooskrbo ter razvoj kakovostnega, trajnostno naravnanega turizma. Z usklajenim prostorskim načrtovanjem, učinkovito rabo virov in prilagajanjem podnebnim spremembam krepi svojo dolgoročno odpornost in zagotavlja varno ter zdravo življenjsko okolje. S sodelovanjem in povezovanjem občin, institucij, gospodarstva in prebivalcev presega razvojne razlike znotraj regije ter ustvarja pogoje za skladen, vključujoč in dolgoročno vzdržen razvoj, ki bo sedanjim in prihodnjim generacijam omogočal kakovostno življenje in nove priložnosti.

Na 2. delavnici so udeleženci predlagali določene korekcije zapisa predloga Vizije (pripombe in korekcije):

- Brez besede, da je Jugovzhodna Slovenija »prepoznana« - Jugovzhodna Slovenija JE…
- »Odporna«; dopolniti oziroma povezati s pojmom »samooskrbna«.
- »Zelena«; pojem postaviti nižje; predlog zamenjave oziroma povezave s pojmom »trajnostna«, ki naj bo postavljen višje.
- »Kakovostna«; možna povezava s pojmom »zdravje«.
- »Omogoča«; predlog zamenjave z besedo »zagotavlja«; opomba: izraz se ne izbriše, ampak ustrezno preoblikuje.
- Predlagani vrstni red: odporna, povezana, inovativna in zelena oziroma trajnostna (ena skupina pa je drugače zapisala vrstni red).
- Manjka: »prijazna«.
- »Varnost«; postaviti višje oziroma bolj poudariti.
- Priložnost za vse generacije; razširiti v: priložnost za vključevanje vseh družbenih skupin.

OBLIKOVANJE STRATEŠKIH USMERITEV razvoja regije

OSREDNJE VPRAŠANJE OMIZJEM ZA OBLIKOVANJE STRATEŠKIH USMERITEV:

Če primerjamo današnje stanje z vizijo JV Slovenije 2034: kateri ključni razvojni premik moramo na tem področju narediti – od česa k čemu – da bomo odgovorili na prepoznane potrebe in izzive ter uresničili želeno prihodnost regije?

Navodilo omizjem

Oblikujte od enega do tri ključne razvojne premike. Zapišite jih v obliki:

Od … → k …

Razvojni premik naj:

- opisuje bistveno želeno spremembo do leta 2034;
- se nanaša na celotno regijo;
- izhaja iz ugotovljenih prednosti, potreb in izzivov;
- se povezuje z elementi vizije;
- ne predstavlja posameznega projekta ali ukrepa.

OBLIKOVANJE STRATEŠKIH USMERITEV:

1. Gospodarstvo, inovacije, turizem in zaposlovanje

Od: gospodarstva, ki je odvisno od velikih podjetij.

K: odpornejšemu gospodarstvu, ki gradi na raziskavah, razvoju in inovacijah – v več panogah – ter na kadrih in kakovostnem, ustvarjalnem okolju.

Opomba: dodatni manjši zapisi pri »kadrih« so delno nečitljivi.

2. Znanje, kadri, raziskave in digitalizacija

Od: razvitega rednega izobraževanja – vrtcev, osnovnih in srednjih šol, univerze ter inštitutov.

K: razvitemu in prepoznavnemu premiku k vseživljenjskemu učenju, ki vključuje izobraževanje odraslih, prekvalifikacije, dokvalifikacije in pridobivanje novih znanj.

Zapisana razvojna usmeritev: Opolnomočenje vseh generacij za nujnost vseživljenjskega učenja.

3. Kakovost življenja, skupnost in dostopne storitve

Od: nedostopnih in razpršenih storitev ter predsodkov.

K: urejenim večnamenskim javnim prostorom, ki zagotavljajo več informacij in storitev na enem mestu, spodbujajo povezovanje prebivalcev, ozaveščanje, odprtost in kakovostno preživljanje časa.

Zapisana razvojna usmeritev: Zagotavljanje pogojev za kakovostno preživljanje časa.

4. Prostor, okolje, podnebje in trajnostna energija

Od: izkoriščanja naravnih virov.

K: racionalnemu in trajnostnemu upravljanju narave ter načrtovanju prostora.

5. Prometna povezanost, mobilnost in infrastruktura

Od: nepovezane, nedostopne in nevarne infrastrukture.

K: sodobnim multi-modalnim vozliščem, ki omogočajo integracijo različnih vrst prometa, urejenemu javnemu potniškemu prometu ter varnim prometnim povezavam.

Delno vidna razvojna usmeritev: Varne in hitre prometne povezave s konkurenčnim in učinkovitim JPP

6. Podeželje, kmetijstvo in samooskrba

Od: premalo izkoriščenih potencialov podeželja, slabše dostopnosti do storitev, nepovezanih pridelovalcev in predelovalcev lokalne hrane ter slabše prilagojenosti na podnebne spremembe.

K: samostojni, neodvisni in povezani regiji z delujočo mrežo javnih storitev ter povezanimi ponudniki in kmeti, ki so hitro prilagodljivi in odporni.

7. Regionalno upravljanje

Od:

K

Razvojna usmeritev

OBLIKOVANJE RAZVOJNIH CILJEV:

Osrednje vprašanje za oblikovanje razvojnih ciljev:

Kaj mora JV Slovenija na *strateškem področju* ___ do leta 2034 doseči, da bo odgovorila na prepoznane izzive in uresničila želeni razvojni premik?

Strateški cilj naj:

- opisuje želeni rezultat, ne posameznega projekta;
- bo pomemben za celotno regijo;
- odgovarja na enega ali več ključnih izzivov;
- bo dovolj jasen, da bo pozneje mogoče zanj določiti kazalnike;
- se začne z glagolom, kot so **povečati, izboljšati, okrepiti, zagotoviti, zmanjšati, razviti ali vzpostaviti**.
- Napisan v sedanjiku ali pa da je že dosežen.

IZHODIŠČA za posamezno področje (povzeto iz 1. delavnice izzivi, potrebe in močne točke regije)

1. Gospodarstvo, inovacije, turizem in zaposlovanje (močno gospodarstvo, gospodarske cone, delovna mesta z visoko dodano vrednostjo, razvojni inštituti, farmacevtsko-biofarmacevtska veriga, pametna proizvodnja, trajnost v predelovalni industriji, aktivacija stavbnega fonda za gospodarske dejavnosti, butični turizem, lokalna identiteta)

Na čem gradimo:

- ✓ močno gospodarstvo;
- ✓ delovna mesta z visoko dodano vrednostjo;
- ✓ farmacevtsko-biofarmacevtska veriga;
- ✓ pametna proizvodnja, inovativnost in tehnološko znanje;
- ✓ naravne in kulturne danosti regije;
- ✓ lokalna identiteta in potencial za razvoj butičnega turizma.

Ključne potrebe in izzivi:

- zagotoviti prostor za razvoj podjetij in gospodarskih con, tudi z aktivacijo obstoječega stavbnega fonda;
- okrepiti razvojne inštitute ter povezovanje raziskovanja, razvoja in gospodarstva; gospodarske cone;
- zmanjšati odvisnost regije od manjšega števila velikih podjetij;
- ustvarjati kakovostna, varna in cenjena delovna mesta; v ljudi usmerjeno gospodarstvo;
- privabljati nove razvojno usmerjene investicije;
- povezati turizem, naravno in kulturno dediščino, lokalno identiteto ter lokalno gospodarstvo v prepoznavno butično ponudbo.

2. Znanje, kadri, raziskave in digitalizacija (univerza, izobraževanje, raziskave in razvoj, razvoj kompetenc, prilagajanje izobraževanja potrebam regije, preprečevanje bega možganov, umetna inteligenca, digitalizacija, digitalna pismenost in opolnomočenje prebivalstva za uporabo UI)

Na čem gradimo:

- ✓ razvita izobraževalna in raziskovalna infrastruktura;
- ✓ univerza, srednje šole, inštituti in raziskovalne skupine;
- ✓ možnosti za zaposlovanje mladih v regiji.

Ključne potrebe in izzivi:

- bolje prilagoditi izobraževalne programe potrebam regije, tudi nivo srednje šole;
- ohraniti mlade in izobražene kadre v regiji;
- zmanjšati pomanjkanje kadrov in izgubljanje pomembnih poklicev;
- razvijati vseživljenjsko učenje in kompetence;
- izboljšati digitalno pismenost ter usposobljenost za uporabo umetne inteligence
- Povezava gospodarstvo, razvojni inštituti, univerza…

3. Kakovost življenja, skupnost in dostopne storitve (dostopnost storitev, izboljšanj infrastrukture zdravstva, bančništva, športa, kulture in izobraževanja, staranje prebivalstva, vključevanje priseljencev in ranljivih skupin (Romi), stanovanja za mlade, družbena oziroma mehka infrastruktura, kakovost življenjskega prostora)

Na čem gradimo:

- ✓ razvita izobraževalna in raziskovalna infrastruktura;
- ✓ univerza, srednje šole, inštituti in raziskovalne skupine;
- ✓ možnosti za zaposlovanje mladih v regiji.

Ključne potrebe in izzivi:

- izboljšati dostopnost zdravstva, izobraževanja, socialnih, kulturnih in drugih storitev vsem območjem in vsem starostnim skupinam;
- prilagoditi storitve in okolje staranju prebivalstva;
- zagotoviti dostopnejša stanovanja, zlasti za mlade;
- okrepiti vključevanje priseljencev in ranljivih skupin;
- razviti skupne prostore in vsebine za druženje ter oživiti vaška in mestna središča.
- Več prostora za mehke vsebine, druženje-

4. Prostor, okolje, podnebje in energija (prilagajanje podnebnim spremembam, upravljanje naravnih virov, narava pred kapitalom, naravna in kulturna dediščina,. Prostorsko načrtovanje, krožni materiali, trajnostna gradnja, energija, voda ter varovanje bogate krajine)

Na čem gradimo:

- ✓ bogata in zelena krajina;
- ✓ gozdovi, vode in druge naravne danosti;
- ✓ potencial lesa, krožnih materialov in trajnostne gradnje.

Ključne potrebe in izzivi:

- skrajšati dolgotrajne postopke prostorskega načrtovanja;
- bolje upravljati vode, gozdove, zemljišča in druge naravne vire;
- prilagoditi regijo podnebnim spremembam;
- aktivacija obstoječi stavbni fond; trajnostna gradnja; krožni materiali
- razvijati trajnostno gradnjo in zanesljivo energetsko oskrbo.

5. Prometna povezanost, mobilnost in infrastruktura (slaba prometna povezanost, razvoj in vzdrževanje prometne infrastrukture, dostopnost regije iz stališča centra Slovenije ter drugih regij (sploh centralnih in severnih) in posameznih območij, povezovanje urbanih in podeželskih središč.)

Na čem gradimo:

- ✓ obstoječa prometna infrastruktura;
- ✓ interes za razvoj javnega prevoza in kolesarskih povezav.

Ključne potrebe in izzivi:

- izboljšati cestne in železniške povezave;
- bolje povezati mesta, občine in podeželje z učinkovitim JP;
- razbremenitev mesta (promet, več kolesarskih cin)
- vzpostaviti učinkovit, dostopen in delujoč javni potniški promet;
- razviti varne in povezane kolesarske poti;
- izboljšati vzdrževanje prometne infrastrukture.

6. Podeželje, kmetijstvo, samooskrba (podeželje, kmetijstvo, lokalni pridelki, krajše dobavne verige, samooskrba, gozdovi in voda, mreža javnih storitev za občane (tudi) na podeželju in na oddaljenih območjih (socialna oskrba, varstvo otrok, osnovna šola, zdravstvo, komunalna infrastruktura).

Na čem gradimo:

- ✓ naravne danosti, kmetijstvo, gozdovi in voda;
- ✓ razvit posluh za kmetijstvo, majhne kmetije, družinske kmetije.

Ključne potrebe in izzivi:

- povečati lokalno samooskrbo; skupna ponudba regije; lokalno v lokalnih ustanovah (zakonodaja)
- bolje povezati lokalne pridelovalce, predelovalce in porabnike; krajše preskrbne verige;
- uvesti sodobne in trajnostne načine kmetovanja; bogata krajina, ohranitev, kljub kmetijstvu
- hitre podnebne spremembe, ki ogrožajo pridelke (suše, požari, poplave..)/prilagajanje.

7. Regionalno upravljanje (Skupno regionalno strateško načrtovanje, učinkovito regionalno upravljanje, usklajevanje razvojnih interesov, razvoj lastne identitete.)

Na čem gradimo:

- ✓ obstoječe regionalne razvojne institucije in povezave med deležniki;
- ✓ pripravljenost občin in drugih deležnikov za sodelovanje;
- ✓ skupno prepoznavanje razvojnih potreb in izzivov regije;
- ✓ močne lokalne identitete in pripadnost lokalnim okoljem;
- ✓ skupna želja po usklajenem razvoju celotne regije.

Ključne potrebe in izzivi:

- okrepiti skupno regionalno strateško načrtovanje;
- izboljšati usklajevanje razvojnih interesov in prioritet občin ter drugih deležnikov;
- razviti učinkovito regionalno upravljanje ter jasno opredeliti vloge in odgovornosti posameznih deležnikov;
- okrepiti sodelovanje med občinami, gospodarstvom, javnimi institucijami, nevladnimi organizacijami in drugimi deležniki;
- zagotoviti učinkovito izvajanje in spremljanje skupno dogovorjenih regionalnih prioritet;
- razviti skupno identiteto in prepoznavnost JV Slovenije ob spoštovanju lokalnih identitet.

Horizontalne vsebine vseh sedmih strateških področij: digitalizacija, sodelovanje in trajnost.

Navodilo za delo omizij:

- **Kaj želimo do leta 2034 ohraniti ali okrepiti?**
- **Kaj želimo izboljšati ali spremeniti?**
- **Kaj mora regija na tem področju doseči?**

Cilj naj:

- opiše želeni rezultat do leta 2034; (v aktivni obliki , v sedanjiku ali že kot uresničeno)
- velja za celotno regijo;
- ne predstavlja projekta ali aktivnosti!!!
- se začne z aktivnim glagolom: povečamo, okrepimo, izboljšamo, razvijemo, zagotovimo, povežemo, zmanjšam

Za vsak cilj določite **1–3 kazalnike**, ki pokažejo, ali cilj dosegamo.

STRATEŠKI / RAZVOJNI CILJI:

1. Gospodarstvo, inovacije, turizem in zaposlovanje

Strateška usmeritev: Konkurenčno, inovativno in odporno gospodarstvo z visoko dodano vrednostjo, kakovostnimi delovnimi mesti in trajnostnim turizmom.

Predlog: Konkurenčno, inovativno in odporno gospodarstvo z visoko dodano vrednostjo, kakovostnimi delovnimi mesti in trajnostnim turizmom.

Razvojni cilji	**Predlagani kazalniki**
1. Krepimo raziskave, razvoj in inovacije v gospodarstvu ter prenos znanja. Izboljšujemo vključevanje MSP v razvojna sodelovanja. *(Digitalizacija in čiste tehnologije.)*	– število MSP, vključenih v razvojna sodelovanja oziroma pogodbe; – izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost – RRD; – število raziskovalcev; – vzpostavitev Tehnološkega parka Dolenjske: 0 → 1; – delež bruto izdatkov za RRD v regiji.
2. Krepimo podporno okolje za nastajanje, rast in preživetje MSP ter spodbujamo inovativne poslovne modele. *(Krožno gospodarstvo, industrijska simbioza, odpornost, digitalizacija in umetna inteligenca.)*	– število novonastalih podjetij; – delež podjetij, ki preživijo določeno obdobje; – BDP na prebivalca; – neto dodana vrednost; – število inovativnih in hitro rastočih podjetij ter število zaposlenih v njih; – število podjetij, vključenih v krožno gospodarstvo oziroma industrijsko simbiozo; – kazalnik digitalizacije in odpornosti podjetij – na plakatu še ni dokončno opredeljen.
3. **Izboljšujemo usposobljenost kadrov in njihovo zadržanje v regiji** ter usklajujemo izobraževanje, raziskovanje in potrebe gospodarstva. *(Vključeno je tudi vseživljenjsko izobraževanje.)*	– vzpostavitev kampusa: 0 → 1; – delež prebivalcev z višjo ali visoko izobrazbo; – število diplomantov oziroma število diplomantov na 1.000 prebivalcev; – delež študentov oziroma diplomantov, ki se v 12 mesecih zaposlijo pri delodajalcu v regiji; – delež delovno aktivnih prebivalcev, ki delajo v regiji svojega prebivališča; – povezovanje izobraževanja in gospodarstva oziroma vključevanje v kompetenčne centre – KOC.

Povzetek razprave – Gospodarstvo, inovacije, turizem in zaposlovanje

Razprava je izpostavila potrebo po prehodu od gospodarstva, ki je močno odvisno od nekaj velikih podjetij, k bolj raznovrstnemu, inovativnemu in odpornemu regionalnemu gospodarstvu. Takšno gospodarstvo temelji na raziskavah, razvoju in inovacijah, prenosu znanja, digitalizaciji, čistih tehnologijah ter tesnejšem povezovanju podjetij z raziskovalnimi in izobraževalnimi ustanovami.

Prvi sklop poudarkov se nanaša na krepitev raziskovalno-razvojne in inovacijske dejavnosti. Pomembno je povečati vlaganja v raziskave in razvoj, število raziskovalcev ter vključevanje malih in srednjih podjetij v skupne razvojne projekte. Kot pomemben razvojni korak je bila izpostavljena tudi vzpostavitev Tehnološkega parka. Pri tem bo treba natančneje

opredeliti, kaj šteje kot razvojno sodelovanje, da bo kazalnik izražal dejansko kakovost in učinke sodelovanja, ne le formalne udeležbe podjetij.

Drugi sklop se nanaša na podporno okolje za nastajanje, rast in dolgoročno uspešnost podjetij. Regija želi spodbujati inovativne poslovne modele, hitro rastoča in izvozno usmerjena podjetja, krožno gospodarstvo, industrijsko simbiozo, digitalizacijo ter uporabo umetne inteligence. Napredek naj se spremlja z nastajanjem in preživetjem podjetij, rastjo dodane vrednosti ter številom inovativnih in hitro rastočih podjetij. Za področja digitalizacije, odpornosti, krožnega gospodarstva in industrijske simbioze bo treba oblikovati še jasnejše in podatkovno dostopne kazalnike.

Tretji sklop poudarja razvoj in zadržanje usposobljenih kadrov. Potrebno je tesneje povezati izobraževanje, raziskovanje in gospodarstvo, prilagajati izobraževalne programe potrebam regije ter krepiti vseživljenjsko učenje. Pomemben pokazatelj uspešnosti bo delež diplomantov, ki se po končanem izobraževanju zaposlijo in ostanejo v regiji. Pri dokončnem izboru kazalnika je treba poenotiti čas spremljanja njihove zaposlitve – na plakatu je navedeno obdobje 12 mesecev, v razpravi pa 20 mesecev.

Razprava je tako potrdila tri osrednje razvojne poudarke: krepitev raziskav, razvoja in inovacij, razvoj spodbudnega in odpornega podjetniškega okolja ter razvoj in zadržanje usposobljenih kadrov. Predlagani kazalniki so večinoma merljivi, pri nekaterih vsebinah pa bodo potrebne dodatne opredelitve in preveritev razpoložljivosti podatkov.

Opomba: Turizem je vključen v naziv strateškega področja in predlagano strateško usmeritev, vendar v oblikovanih ciljih in kazalnikih še ni dovolj vsebinsko razvit. V nadaljevanju bi bilo smiselno dodati cilj, povezan z razvojem prepoznavne trajnostne oziroma butične turistične ponudbe, ki povezuje naravno in kulturno dediščino, lokalno identiteto ter lokalno gospodarstvo.

2. Znanje, kadri, raziskave in digitalizacija

Strateška usmeritev:
Opolnomočenje vseh generacij za vseživljenjsko učenje.

Razvojni cilji	Kazalniki
1. Ohranjamo delovni in kadrovski potencial v regiji ter privabljamo mlade tudi iz drugih regij.	– delež prebivalcev regije, ki se po zaključku izobraževanja zaposlijo v regiji; – število družini prijaznih podjetij v regiji.
2. Povečujemo zavedanje in vključevanje prebivalstva v učenje po zaključku rednega izobraževanja.	– delež prebivalcev, vključenih v programe za pridobivanje digitalnih znanj; – delež odraslih, vključenih v vseživljenjsko učenje.
3. Povezujemo sistem izobraževanja s potrebami gospodarstva in razvojnimi potrebami regije.	– število novih oziroma potrebam regije prilagojenih izobraževalnih programov in programov usposabljanja.

Povzetek razprave – Znanje, kadri, raziskave in digitalizacija

Razprava je znanje, usposobljene kadre, raziskave in digitalizacijo prepoznala kot ključne temelje dolgoročnega razvoja regije. Osrednji razvojni premik je usmerjen od prevladujočega poudarka na formalnem izobraževanju k povezanemu sistemu vseživljenjskega učenja, ki vključuje izobraževanje odraslih, prekvalifikacije, dokvalifikacije ter stalno pridobivanje novih in digitalnih znanj.

Prvi poudarek je ohranjanje delovnega in kadrovskega potenciala v regiji ter privabljanje mladih in strokovnjakov tudi iz drugih okolij. Za to je treba ustvarjati pogoje, ki mladim po zaključku izobraževanja omogočajo kakovostno zaposlitev in življenje v regiji. Uspešnost tega cilja se lahko spremlja z deležem prebivalcev, ki se po zaključku izobraževanja zaposlijo v regiji, ter s številom podjetij, ki zagotavljajo družini prijazno delovno okolje.

Drugi poudarek je krepitev kulture vseživljenjskega učenja. Prebivalce vseh generacij je treba spodbujati k nadaljnjemu učenju tudi po zaključku rednega izobraževanja ter jim omogočiti dostop do programov za razvoj novih, zlasti digitalnih kompetenc. Programi izobraževanja, usposabljanja, prekvalifikacij in dokvalifikacij naj izhajajo iz dejanskih potreb posameznikov ter jim omogočajo lažje prilagajanje spremembam na trgu dela.

Tretji poudarek se nanaša na tesnejše povezovanje izobraževalnih in raziskovalnih ustanov, gospodarstva ter nosilcev regionalnega razvoja. Izobraževalni programi naj se oblikujejo in prilagajajo potrebam podjetij in razvojnim usmeritvam regije. Posebej pomembno je aktivno sodelovanje podjetij pri oblikovanju programov izpopolnjevanja in prekvalifikacij, saj lahko tako pridobljena znanja neposredno odgovarjajo na potrebe delovnih okolij. Napredek se lahko spremlja s številom novih ali prilagojenih programov izobraževanja in usposabljanja.

Razprava je tako potrdila tri osrednje razvojne poudarke: zadržanje in privabljanje kadrov, vključevanje vseh generacij v vseživljenjsko učenje ter vzpostavitev bolj povezanega sistema izobraževanja, raziskovanja in gospodarstva.

Predlagana strateška usmeritev: *Znanje in kompetence za prihodnost – opolnomočenje vseh generacij za vseživljenjsko učenje, kakovostno delo in razvoj regije.*

Opomba: Čeprav sta raziskovanje in digitalizacija vključena v naziv področja, sta v oblikovanih ciljih manj izrazito zastopana. V nadaljnji obdelavi bi bilo smiselno jasneje vključiti povezovanje raziskovalnih ustanov z gospodarstvom, razvoj raziskovalnih kompetenc ter digitalno preobrazbo izobraževanja, dela in širše družbe.

3. Kakovost življenja, skupnost in dostopne storitve

Strateška usmeritev:
Kakovostni javni prostori in opolnomočene skupnosti. *Kakovostni javni prostori, dostopne storitve in opolnomočene skupnosti za visoko kakovost življenja v vseh delih regije.*

Razvojni cilji	Kazalniki
1. Izboljšujemo obstoječe in vzpostavljamo nove javne prostore za kulturo, šport, delovanje društev, zavetišča in podporo brezdomcem, mladinske dejavnosti, negovalno bolnišnico, večgeneracijske centre in druge večnamenske skupnostne dejavnosti.	– število urejenih oziroma na novo vzpostavljenih javnih prostorov in površin za navedene dejavnosti in skupine.
2. Aktiviramo obstoječi prazni stanovanjski fond.	– število praznih stanovanj/zgradb, ponovno vključenih v uporabo; – gostota poseljenosti.
3. Optimiziramo izvajanje in izboljšujemo dostopnost javnih storitev. Zagotavljamo usposobljen kader, krajevno dostopne storitve tudi v oddaljenih krajih – do določene razdalje od centrov – ter digitalizirane storitve, kot so e-vloge.	– dolžina čakalnih dob; – število uporabnikov posamezne storitve.

Povzetek razprave – Kakovost življenja, skupnost in dostopne storitve

Razprava je poudarila potrebo po bolj uravnoteženi kakovosti življenja v vseh delih regije, zlasti v manjših, oddaljenih in slabše oskrbljenih krajih. Kot ključni pogoji zanjo so bili izpostavljeni kakovostni skupnostni prostori, primerna stanovanja ter dostopne in učinkovito organizirane javne storitve.

Udeleženci so opozorili na pomanjkanje večnamenskih prostorov za kulturne, športne, društvene, mladinske, medgeneracijske in podporne dejavnosti. Razvoj naj zato ne bo usmerjen le v vzpostavljanje novih prostorov, temveč tudi v boljšo uporabo obstoječih zmogljivosti ter njihovo dostopnost različnim skupinam prebivalcev.

Pomemben razvojni potencial predstavlja tudi aktiviranje praznega in premalo izkoriščenega stanovanjskega fonda. S tem bi lahko izboljšali stanovanjske možnosti, zlasti za mlade in druge skupine, ter hkrati prispevali k ohranjanju poseljenosti in preprečevanju praznjenja posameznih območij.

Na področju javnih storitev je bila poudarjena potreba po ustrezni kadrovski pokritosti, bolj enakomerni prostorski dostopnosti ter kombiniranju fizičnih in digitalnih oblik izvajanja. Digitalizacija naj dostop do storitev dopolnjuje, ne pa nadomešča osebnega dostopa, predvsem za prebivalce z manj digitalnimi znanji ali drugimi omejitvami.

Razprava je pokazala tudi potrebo po jasnejši opredelitvi standardov in meril uspešnosti. V nadaljevanju bo treba določiti, kaj pomeni ustrezna dostopnost storitev, kako spremljati dejansko uporabo javnih prostorov in stanovanj ter kako ovrednotiti njihov vpliv na kakovost življenja in opolnomočenost skupnosti.

4. Prostor, okolje, podnebje in trajnostna energija

Strateška usmeritev:
Trajnostno in racionalno upravljanje narave ter načrtovanje prostora.

Razvojni cilji	Predlagani kazalniki
1. Zagotovimo boljšo prilagoditev regije na podnebne spremembe.	– število povezanih oziroma kombiniranih vodovodnih omrežij; kanalizacijskih omrežij – število namakalnih površin; – število investicij v preventivo pred negativnimi naravnimi vplivi.
2. Razvijemo nov model prostorskega načrtovanja.	– število revitaliziranih obstoječih objektov in zemljišč.
3. Povečamo trajnostno rabo naravnih virov.	– delež uporabe lokalnih naravnih surovin pri gradnji in energetski oskrbi -Trajnostne rabe in ravnanje z odpadki -uporaba sončne energije, vodnih virov..

Povzetek razprave – Prostor, okolje, podnebje in trajnostna energija

Razprava je poudarila potrebo po bolj povezanem prostorskem načrtovanju, varovanju narave in prilagajanju regije podnebnim spremembam. Razvoj prostora mora omogočati gospodarski in družbeni razvoj, hkrati pa ohranjati naravne vire, krajino ter ekološko občutljiva območja.

Med pomembnimi izzivi so bili izpostavljeni upravljanje voda, širjenje namakalnih sistemov ter preventivna vlaganja za zmanjševanje posledic suš, poplav in drugih naravnih tveganj. Namesto odzivanja na posledice je treba okrepiti načrtovanje in izvajanje ukrepov, ki povečujejo dolgoročno odpornost regije.

Udeleženci so kot pomembno usmeritev prepoznali razvoj trajnostnega modela prostorskega načrtovanja. Ta naj daje prednost učinkovitejši uporabi prostora, prenovi obstoječih objektov ter ponovni aktivaciji degradiranih ali premalo izkoriščenih zemljišč pred novimi posegi v prostor. Pri tem je treba jasneje opredeliti ravnovesje med razvojnimi potrebami in varovanjem narave.

Pomemben poudarek je bil namenjen tudi trajnostni uporabi lokalnih naravnih virov, zlasti pri gradnji in energetski oskrbi. Njihova raba mora biti racionalna, krožna in usklajena z zmogljivostmi okolja, da ne povzroča dodatnih pritiskov na prostor.

Razprava je pokazala, da bodo za spremljanje napredka potrebni jasnejši kazalniki na področju podnebne odpornosti, revitalizacije prostora, varovanja narave in trajnostne uporabe virov. Ti naj ne merijo le obsega izvedenih ukrepov, temveč tudi njihove dejanske učinke na odpornost regije in stanje okolja.

5. Prometna povezanost, mobilnost in infrastruktura

Strateška usmeritev:
Varne prometne povezave s konkurenčnim javnim potniškim prometom.

Razvojni cilji	Predlagani kazalniki
1. Imamo integriran promet, ki povezuje različne oblike mobilnosti.	– število multimodalnih vozlišč; – število urejenih P + R; – uporaba orodij in storitev za načrtovanje poti: izposoja koles, JPP, souporaba avtomobilov in »sopotništvo« (car -shaering).
2. Varne prometne povezave omogočajo boljšo kakovost bivanja.	– kilometri novih pločnikov; – kilometri novih kolesarskih poti; – kilometri novozgrajenih prometnih povezav; – kilometri obnovljenih prometnih povezav.
3. Konkurenčen JPP zagotavlja časovne in finančne prihranke.	– 30-odstotno povečanje števila potnikov v mestnem prometu; – 30-odstotno povečanje števila potnikov v medkrajevnem prometu; – število dnevnih voženj; – uvedba oziroma obseg taktnega voznega reda.

Povzetek razprave – Prometna povezanost, mobilnost in infrastruktura

Razprava je poudarila potrebo po prehodu od nepovezanega prometnega sistema in velike odvisnosti od osebnega avtomobila k varni, povezani in uporabniku prijazni mobilnosti. Ključni pogoj za ta premik je boljše povezovanje različnih oblik prevoza ter usklajeno načrtovanje prometne infrastrukture in storitev.

Pomembno vlogo imajo multimodalna vozlišča, sistemi P+R ter digitalna orodja, ki uporabnikom omogočajo načrtovanje poti in kombiniranje javnega prevoza, kolesarjenja, souporabe vozil in drugih oblik mobilnosti. Ker so poznavanje, povezanost in uporaba teh rešitev še omejeni, bo treba poleg njihovega razvoja okrepiti tudi obveščanje in spodbujanje prebivalcev k uporabi. Trenutno je lahko uporaba koles celo nevarna, tudi pločniki niso povsod urejeni, kot tudi ne dostopi za ovirane.

Izboljšanje varnosti in kakovosti prometnih povezav vključuje gradnjo ter obnovo pešpoti, kolesarskih povezav, cestne in železniške infrastrukture. Varna in kakovostna infrastruktura ne izboljšuje le dostopnosti, temveč vpliva tudi na kakovost bivanja in omogoča postopno spreminjanje potovalnih navad.

Osrednji izziv ostaja konkurenčnost javnega potniškega prometa. Ta mora postati časovno zanesljiv, dovolj pogost, cenovno dostopen in usklajen s potrebami prebivalcev. Posebno pozornost je treba nameniti delovno aktivnemu prebivalstvu, ki javni prevoz uporablja manj kot nekatere druge skupine. Kot pomembni standardi so bili izpostavljeni zadostno število dnevnih povezav, taktni vozni redi ter pogostejše železniške povezave v času prometnih konic.

Napredek naj se zato ne spremlja le z obsegom zgrajene infrastrukture, temveč tudi s številom potnikov, pogostostjo in zanesljivostjo povezav, uporabo multimodalnih rešitev ter dejanskimi spremembami potovalnih navad prebivalcev.

6. Podeželje, kmetijstvo in samooskrba

Strateška usmeritev: Povezano, odporno in dostopno podeželje.

Razvojni cilji	Predlagani kazalniki
1. Povečamo delež lokalno pridelane hrane z višjo dodano vrednostjo in izboljšamo njeno trženje.	– število ponudnikov, vključenih v sistem certificiranih kolektivnih blagovnih znamk; – število prodajnih mest na kmetijah; – delež lokalne hrane v nabavi javnih zavodov JV Slovenije.
2. Povečamo produktivnost in odpornost kmetij ter znižamo povprečno starost nosilcev kmetij.	– število mladih prevzemnikov kmetij; – delež kmetij z izvedenim generacijskim prenosom; – število kmetij, ki sprejmejo vsaj en ukrep za povečanje odpornosti, npr. namakalni sistemi, protitočna ali protipožarna zaščita.
3. Zagotovimo večjo dostopnost storitev in izboljšamo kakovost življenja prebivalcev na podeželju.	– delež prebivalcev z dostopom do osnovnih storitev v 30 minutah; – delež zadovoljnih prebivalcev podeželja; – število medgeneracijskih programov, storitev in delavnic.

Povzetek razprave – Podeželje, kmetijstvo in samooskrba

Razprava je izpostavila potrebo po gospodarsko močnem, odpornem in dobro oskrbljenem podeželju, ki prebivalcem omogoča kakovostno življenje, kmetijam pa dolgoročen razvoj. Ključni poudarki so bili povečanje lokalne samooskrbe, generacijska prenova kmetijstva in boljša dostopnost storitev na podeželskih območjih.

Pomemben razvojni potencial predstavlja povečanje pridelave in uporabe lokalne hrane z višjo dodano vrednostjo. Za boljši dostop do trga je treba povezovati ponudnike, razvijati kolektivne blagovne znamke, spodbujati neposredno prodajo na kmetijah ter povečati vključevanje lokalne hrane v javno naročanje. S tem se krepi položaj lokalnih pridelovalcev, skrajšujejo dobavne verige in izboljšuje prehranska samooskrba regije.

Poseben izziv je staranje nosilcev kmetij, katerih povprečna starost je približno 58 let. Dolgoročna vitalnost kmetijstva bo zato odvisna od uspešnih medgeneracijskih prenosov, vključevanja mladih prevzemnikov in ustvarjanja pogojev, v katerih bo kmetovanje zanje privlačna razvojna možnost. Hkrati je treba kmetijam pomagati pri prilagajanju podnebnim spremembam in uvajanju ukrepov za večjo odpornost na sušo, poplave, požare in druga tveganja.

Kakovost življenja na podeželju je tesno povezana tudi z dostopom do osnovnih javnih in drugih storitev. Zaradi razpršene poselitve je treba razvijati prilagojene modele oskrbe ter krepiti medgeneracijske programe, skupnostne prostore in druge oblike povezovanja prebivalcev. Pri spremljanju razvoja je poleg prostorske dostopnosti storitev smiselno upoštevati tudi zadovoljstvo prebivalcev in njihovo dejansko vključenost v življenje lokalnih skupnosti.

Razprava je tako povezala razvoj kmetijstva in samooskrbe z demografsko obnovo, podnebno odpornostjo ter dostopnostjo storitev. Za spremljanje napredka bo treba izbrati omejeno število jasnih kazalnikov, ki bodo temeljili na razpoložljivih podatkih in omogočali primerjavo skozi čas. Trenutno le-ti niso dosotpni.

Skupni povzetek razprav po strateških področjih

Razprave po šestih strateških področjih so pokazale, da prihodnji razvoj JV Slovenije temelji na prehodu k bolj odpornemu, povezanemu in uravnoteženemu regionalnemu razvoju. Udeleženci so poleg gospodarske uspešnosti poudarili pomen znanja, kakovosti življenja, varovanja prostora, dostopne mobilnosti ter vitalnega podeželja.

Na področju **gospodarstva, inovacij, turizma in zaposlovanja** je bil izpostavljen premik od odvisnosti od manjšega števila velikih podjetij k bolj raznovrstnemu in odpornemu gospodarstvu. Razvoj naj temelji na raziskavah, inovacijah, prenosu znanja, podpori malim in srednjim podjetjem, novih poslovnih modelih ter kakovostnih delovnih mestih. Tesnejše povezovanje gospodarstva, raziskovalnih ustanov in izobraževanja je pomembno tudi za zadržanje kadrov. Turizem je bil prepoznan kot del razvojnega potenciala, vendar ga bo treba v ciljih še podrobneje opredeliti.

Na področju **znanja, kadrov, raziskav in digitalizacije** je v ospredju razvoj povezanega sistema vseživljenjskega učenja. Izobraževalni programi naj se prilagajajo potrebam posameznikov, podjetij in regije, podjetja pa naj se dejavneje vključujejo v razvoj usposabljanj, prekvalifikacij in dokvalifikacij. Posebna pozornost je namenjena zadržanju mladih in usposobljenih kadrov, privabljanju novih ter razvoju digitalnih kompetenc vseh generacij.

Področje **kakovosti življenja, skupnosti in dostopnih storitev** povezuje razvoj kakovostnih javnih in skupnostnih prostorov, aktiviranje praznega stanovanjskega fonda ter izboljšanje dostopnosti javnih storitev. Razvoj mora zmanjševati razlike med urbanimi, podeželskimi in oddaljenimi območji. Pomembni so ustrezna kadrovska pokritost, kombiniranje fizičnih in digitalnih storitev ter krepitev lokalnih in medgeneracijskih skupnosti.

Na področju **prostora, okolja, podnebja in trajnostne energije** je bila poudarjena potreba po usklajenem prostorskem načrtovanju, ki omogoča razvoj, vendar hkrati varuje naravo, krajino in naravne vire. Regija mora okrepiti preventivno prilagajanje podnebnim spremembam, učinkoviteje upravljati vodo in druga naravna bogastva ter prednostno prenavljati obstoječe objekte in degradirana območja. Trajnostna uporaba lokalnih virov naj temelji na krožnih načelih in dejanskih zmogljivostih okolja.

Na področju **prometne povezanosti, mobilnosti in infrastrukture** je bil izpostavljen prehod k povezanemu, varnemu in uporabniku prijaznemu prometnemu sistemu. To zahteva razvoj multimodalnih vozlišč, varnih peš in kolesarskih povezav, obnovo prometne infrastrukture ter konkurenčen javni potniški promet. Javni prevoz mora postati pogostejši, zanesljivejši in bolje prilagojen potrebam delovno aktivnega prebivalstva. Digitalne rešitve naj uporabnikom olajšajo načrtovanje in kombiniranje različnih oblik mobilnosti.

Razprava o **podeželju, kmetijstvu in samooskrbi** je povezala razvoj lokalne hrane in krajših dobavnih verig z generacijsko obnovo kmetijstva, podnebno odpornostjo ter kakovostjo življenja na podeželju. Potrebni so boljše trženje lokalnih pridelkov, povezovanje ponudnikov in večja uporaba lokalne hrane v javnih ustanovah. Hkrati je treba podpreti mlade prevzemnike kmetij ter zagotoviti dostop do storitev in skupnostnih programov tudi na oddaljenih območjih.

Skupni imenovalci vseh področij so:

- povezovanje znanja, institucij, gospodarstva in lokalnih skupnosti;
- zmanjševanje razvojnih razlik znotraj regije;
- zadržanje in privabljanje prebivalcev ter usposobljenih kadrov;
- digitalizacija kot podpora razvoju in dostopnosti;
- trajnostna in racionalna uporaba prostora ter virov;
- odpornost na gospodarske, demografske in podnebne spremembe;
- krepitev regionalne identitete in sodelovanja.

Razprave so oblikovale vsebinsko povezano osnovo za nadaljnjo pripravo razvojnih ciljev. Naslednji korak je vsebinska uskladitev ciljev med področji, odprava morebitnih podvajanj ter izbor omejenega števila jasnih, merljivih in podatkovno dosegljivih kazalnikov. Posebej bo treba še razviti vsebine turizma, raziskovalne dejavnosti, digitalizacije ter regionalnega upravljanja in sodelovanja.